

Νίκος Στραβελάκης

Στα κομμουνιστικά κόμματα και ρεύματα δεν είναι σπάνιο μια εσωτερική πολιτική αντιπαράθεση να εμφανίζεται ως έλλειμμα δημοκρατίας. Κάτι τέτοιο πρέπει να συνέβη και στο 4^ο συνέδριο του NAP. Η πλειοψηφία των συνέδρων δεν επέτρεψε να διαβαστεί ένα κείμενο πολιτικού προβληματισμού που κατέθεσαν στον προσυνεδριακό διάλογο μέλη της απερχόμενης πολιτικής γραμματείας. Δεν θα σταθώ στο κατά πόσο ήταν δημοκρατική ή όχι η απόφαση, αν το κείμενο ήταν πλατφόρμα και τα σχετικά. Ένας λόγος είναι ότι ούτε μέλος του NAP είμαι ούτε στο συνέδριο παραβρέθηκα για να έχω άποψη από πρώτο χέρι. Ο κυριότερος λόγος που δεν το κάνω όμως είναι ότι η συζήτηση για τη διαδικασία συσκοτίζει την ουσία της πολιτικής αντιπαράθεσης που εκδηλώθηκε στο συνέδριο. Φρονώ ότι από την ανάδειξη των επιχειρημάτων που αποτυπώνονται στις Θέσεις του συνεδρίου και στο επίμαχο κείμενο (Ο τίτλος του κειμένου είναι «Πρόταση Σύνθεσης και Υπέρβασης προς το 4^ο Συνέδριο του NAP», στο εξής θα το αναφέρω συμβατικά ως «κείμενο της μειοψηφίας») έχει να κερδίσει και το NAP αλλά και οι ευρύτερες δυνάμεις της ANTAPΣΥΑ.

Η αντιπαράθεση πηγάζει κυρίως από διαφορετικές εκτιμήσεις για το βαθμό ανάπτυξης του Ελληνικού καπιταλισμού. Για τις «Θέσεις» η Ελλάδα είναι:

«... μια αναπτυγμένη καπιταλιστική κοινωνία που έχει αφήσει πίσω της το μονοπωλιακό/ιμπεριαλιστικό στάδιο του καπιταλισμού, κινείται με γνώμονα το εθνικό και διεθνικό πλαίσιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού και ενσωματώνει τους ειδοποιούς για το στάδιο αυτό μετασχηματισμούς» (Θέσεις σελ. 28)

Αντίθετα το κείμενο της «μειοψηφίας» για το ίδιο θέμα αναφέρει:

«... το καταπιεστικό ευρωμνημονιακό καθεστώς επιτροπείας, ... επιβάλλει μια βάρβαρη

«επανίδρυση» και πλήρη «εγκαθίδρυση» του ολοκληρωτικού καπιταλισμού στην Ελλάδα.»

Τόσο οι «Θέσεις» όσο και το «κείμενο της μειοψηφίας» αποδέχονται ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός βρίσκεται και καλά σε ένα νέο στάδιο αυτό του «ολοκληρωτικού καπιταλισμού». Είναι μια ιδέα που ισχυρίζεται ότι η διεθνοποιημένη δράση των πολυεθνικών πολυκλαδικών μονοπωλίων εισάγει ένα νέο στάδιο στην ανάπτυξη του συστήματος. Γι' αυτό και αρκετοί θεωρητικοί του τον ονομάζουν και «διεθνικό καπιταλισμό». Με αυτή την έννοια είναι προφανές ότι η αναφορά στον «ολοκληρωτικό καπιταλισμό» στο κείμενο των «Θέσεων» αλλά όπως θα δείξω παρακάτω και στο κείμενο της μειοψηφίας είναι ιδιότυπη. Αν ο «ολοκληρωτικός καπιταλισμός» έχει και «εθνικό» και διεθνικό πλαίσιο, όπως λένε οι Θέσεις δε διαφέρει σε τίποτα από τον Ιμπεριαλισμό όπως των περιγράφουν ο Hobson, ο Hilferding και ο Λένιν. Κοντολογίς, η εθνική δράση των μονοπωλίων και η υπερ-συσσώρευση κεφαλαίου στο πλαίσιο του έθνους κράτους οδηγεί στον ανταγωνισμό για αγορές του Ιμπεριαλισμού και τον πόλεμο. Η λογική του «ολοκληρωτικού καπιταλισμού» ήταν ότι η συσσώρευση λάμβανε πλέον χώρα σε διεθνοποιημένη βάση χωρίς προστατευτισμό και σύνορα, τουλάχιστον με την παραδοσιακή έννοια.

Αλλά και το «κείμενο της μειοψηφίας» ξεκινά με ολόκληρη ενότητα για τις εξελίξεις στο διεθνή καπιταλισμό. Εκεί οι συντάκτες του επιχειρηματολογούν ότι ο νεοφιλελευθερισμός, που είναι συστατικό στοιχείο του σταδίου του «ολοκληρωτικού καπιταλισμού», χρεωκόπησε. Έχει δώσει τη θέση του στην ακροδεξιά που «σπάει» την παγκοσμιοποίηση και υιοθετεί τον «οικονομικό προστατευτισμό». Η «μειοψηφία» είναι ακόμα πιο ξεκάθαρη από τις θέσεις στον περιορισμό της θεωρίας του «ολοκληρωτικού καπιταλισμού» στην παραδοσιακή θεωρία του ιμπεριαλισμού. Από τον «Ιμπεριαλισμό» του Hobson γνωρίζουμε ότι ο οικονομικός προστατευτισμός είναι συστατικό στοιχείο της Ιμπεριαλιστικής θεωρίας. Μάλιστα το κείμενο της μειοψηφίας έχει σαφείς αναφορές στον τρόπο που έθεσε το ζήτημα της κρίσης της παγκοσμιοποίησης ο Σαρκοζί στην ομιλία του στο Νταβός το 2010.

Όταν όμως τα πράγματα φτάσουν στην Ελλάδα τα δύο κείμενα διαφέρουν. Οι Θέσεις θεωρούν ότι η Ελλάδα είναι μια αναπτυγμένη καπιταλιστική χώρα όπου ο «ολοκληρωτικός καπιταλισμός», με τον ιδιότυπο ορισμό του, είναι πραγματικότητα. Αντίθετα το «κείμενο της μειοψηφίας» θεωρεί ότι ο ολοκληρωτικός καπιταλισμός εγκαθίσταται στον παρόντα χρόνο μέσω του μνημονιακού καθεστώτος επιτροπείας. Είναι προφανές ότι το «κείμενο της μειοψηφίας» παραπέμπει σε μια εκδοχή του σχήματος της «εξάρτησης». Μάλιστα, επειδή έχει ταυτίσει τον «ολοκληρωτικό καπιταλισμό» με τον Ιμπεριαλισμό, όπως είδαμε παραπάνω, η μειοψηφία ουσιαστικά αναπαράγει το δίπολο Ιμπεριαλισμός-Εξάρτηση.

Από την ανάλυση του μονοπωλίου και της ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης προκύπτουν και οι σημαντικές πολιτικές συνέπειες από την διαφορετική ανάγνωση του Ελληνικού καπιταλισμού από την πλειοψηφία και τη μειοψηφία αντίστοιχα. Τα βασικά πεδία αντιπαράθεσης είναι η πολιτική των συμμαχιών και ο ρόλος του επαναστατικού υποκειμένου που προτείνουν τα δύο ρεύματα του ΝΑΡ. Έτσι για τις «Θέσεις» το πολιτικό μέτωπο παίρνουν μέρος:

«...δυνάμεις της σύγχρονης επαναστατικής αριστεράς, επαναστατικές οργανώσεις και συλλογικότητες, πολιτικές οργανώσεις και κινήσεις που παλεύουν συνολικά ενάντια στο καπιταλισμό... » (Θέσεις σελ. 94)

Πάνω σε αυτό το ζήτημα το κείμενο της μειοψηφίας αντιτείνει:

«Εάν αγνοούμε ή περιορίζουμε την πολιτική σχέση με τις άλλες αριστερές δυνάμεις [Εννοεί κυρίως το ΚΚΕ και τη ΛΑΕ-ΝΣ] σε μια «κοινή δράση στο κίνημα», στην πράξη, δεν ασκούμε καν πολιτική. Θα αυτο- ή ετερο-προσδιοριζόμαστε, καταλήγοντας σε έναν στείρο αρνητισμό. Στην πράξη, θα αφήσουμε το κρίσιμο πεδίο της πολιτικής στο ρεφορμισμό.»

Δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά στο πλαίσιο του σχήματος Ιμπεριαλισμός -εξάρτηση. Σε αυτή τη θεωρία ο βαθμός καπιταλιστικής ανάπτυξης, που είναι ο βαθμός συγκέντρωσης του κεφαλαίου καθορίζει τις πολιτικές προτεραιότητες και συμμαχίες από την εποχή της 3^{ης} περιόδου της Comintern. Σε αυτό το πλαίσιο, για τις «Θέσεις», η ανάγνωση του «αναπτυγμένου ελληνικού καπιταλισμού» παραπέμπει στη διεκδίκηση της συνολικής ανατροπής μαζί με δυνάμεις που έχουν αντίστοιχες πολιτικές επιδιώξεις. Στην ουσία προτείνει ένα ιδεολογικό μέτωπο. Για τον εξαρτημένο Ελληνικό καπιταλισμό που περιγράφεται στο «κείμενο της μειοψηφίας» το αριστερό μέτωπο είναι απαραίτητος στόχος διαφορετικά η τσαλαπατημένη από την επιτροπεία Ελληνική κοινωνία θα συνεχίσει να ακολουθεί το ρεφορμισμό. Είναι μια τακτική που λέει ότι πρέπει ντε και καλά να συμμαχήσουμε με το ρεφορμισμό για να νικήσουμε το ρεφορμισμό. Μια τακτική που θυμίζει στο αλήστου μνήμης σύνθημα «αλλαγή δε γίνεται χωρίς το ΚΚΕ».

Βέβαια πρέπει συμπληρωματικά να επισημάνω ότι η μειοψηφία εξηγεί την επιχειρηματολογία της για τις συμμαχίες και με τις διεθνείς ενδο-ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις. Ως τέτοιες θεωρεί τις αντιθέσεις ανάμεσα στο τμήμα του κεφαλαίου που επιδιώκει τη συνέχιση της παγκοσμιοποίησης και εκείνο που επιδιώκει τον προστατευτισμό. Είναι μια λαικομετωπική τακτική που θυμίζει τη στροφή της Comintern μετά το 1933. Σε κάθε περίπτωση όμως δεν αφορά την Ελλάδα, όπου ακόμα και η φασιστική Χρυσή Αυγή είναι υπέρ του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως και το σύνολο των αστικών κομμάτων και όχι μόνο. Η πολιτική

συμμαχιών του «κειμένου της μειοψηφίας», για την Ελληνική περίπτωση, μπορεί να στηριχτεί μόνο στην καθυστέρηση της Ελληνικής κοινωνίας αποτέλεσμα της εξάρτησης. Αυτή δικαιολογεί την ανάκτηση πρώτα της ανεξαρτησίας κατόπιν της δημοκρατίας και κάποτε το σοσιαλισμό.

Θα προσπεράσω τα όποια ερωτηματικά αφήνει το κείμενο των Θέσεων για το ρόλο της ANΤΑΡΣΥΑ που είναι όπως και να το κάνουμε πολιτική συνεργασία. Θα προσπεράσω επίσης το θέμα της επιδίωξης πολιτικού μετώπου με το ΚΚΕ και τη ΛΑΕ που προκρίνει το «κείμενο της μειοψηφίας», χωρίς να κάνει μνεία για την τοποθέτηση των συγκεκριμένων χώρων για κομβικά ζητήματα όπως αυτό της άμεσης ρήξης και εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν το κάνω από πολιτική αφέλεια αλλά επειδή θεωρώ ότι το κρίσιμο είναι ο απεγκλωβισμός από το σχήμα Ιμπεριαλισμός-Εξάρτηση στο σύνολό του. Ο λόγος είναι ότι λειτουργεί διασπαστικά και παραλυτικά και για το ΝΑΡ αλλά και για άλλες δυνάμεις της κομμουνιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς. Καλύτερη απόδειξη γι' αυτό είναι η διαδικαστικού χαρακτήρα συζήτηση που φαίνεται να κυριάρχησε στο συνέδριο.

Η ανάλυση της καπιταλιστικής κρίσης που ξεπηδά, όπως και όλες οι κρίσεις που σημάδεψαν τους δύο αιώνες ιστορίας του καπιταλισμού, από την αντίθεση κεφάλαιο-εργασία είναι ο οδηγός της ανασύνταξης. Αντίθετα με αυτά που πιστεύουν από κοινού και οι συντάκτες των «Θέσεων» και του «κειμένου της μειοψηφίας» η τρέχουσα κρίση δεν είναι «ιστορική» αλλά κομμάτι της σχεδόν περιοδικής κυματοειδούς ανάπτυξης του συστήματος. Παρόλο που υπάρχουν ιδιαιτερότητες σε κάθε κρίση, το σύστημα «παράγει» μια μεγάλη ύφεση κάθε σαράντα περίπου χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι η γενεσιουργός αιτία των κρίσεων είναι κοινή. Με αυτή τη λογική η προσπάθεια περιοδολόγησης σε στάδια συσκοτίζει παρά βοηθά την κατανόηση των κρίσεων και το πολιτικό επίδικο κάθε εποχής.

Αυτό γίνεται και στην προσπάθεια περιοδολόγησης του Ελληνικού καπιταλισμού στη βάση του βαθμού συγκέντρωσης κεφαλαίου. Καταρχήν μπλέκει στην ανάλυση της κρίσης την θεωρία του μονοπωλίου που αρνείται την εργασιακή θεωρία της αξίας. Η θεωρία του μονοπωλίου είναι μια αστική θεωρία που προέρχεται από τη νεοκλασική μικροοικονομική θεωρία. Για το λόγο αυτό επικεντρώνεται στις μεταβιβάσεις αξίας σε όφελος του μονοπωλιακού κεφαλαίου και σε βάρος των μικρότερων καπιταλιστών και των εξαρτημένων χωρών. Σε αυτή τη βάση προκρίνει *minimum* προγράμματα και κοινωνικές συμμαχίες στις εξαρτημένες χώρες ενώ για τις αναπτυγμένες η αντιπαράθεση τάξη προς τάξη είναι η κατάλληλη επαναστατική πολιτική. Η πραγματικότητα όμως είναι ποιο πολύπλοκη. Μια χώρα υπό επιτροπεία, όπως η Ελλάδα, είναι συγχρόνως και κομμάτι των Ιμπεριαλιστικών σχεδιασμών ως χώρα της Ευρωζώνης και του ΝΑΤΟ. Μοιάζει, τηρουμένων των αναλογιών,

με την τσαρική Ρωσία πριν την επανάσταση. Από τη μια Ιμπεριαλιστική δύναμη ως τμήμα των δυνάμεων της Αντάντ και από τη άλλη μια χρεοκοπημένη χώρα. Είναι κρίμα μεγάλα τμήματα της αριστεράς (όχι μόνο εντός του NAP) να «τσακώνονται» ποιο από τα δύο στοιχεία, το εξαρτησιακό ή το Ιμπεριαλιστικό είναι το κυρίαρχο. Με αυτό τον τρόπο οδηγούνται σε μια ατελέσφορη συζήτηση που προσφέρει μόνο εσωστρέφεια.

Το παράδοξο είναι ότι στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ το ζήτημα είχε αντιμετωπιστεί με σημείο αναφοράς τη σύνταξη και ζύμωση «μεταβατικού προγράμματος». Είναι μια ιδέα που ενσωματώνει στόχους που είναι και «δημοκρατικοί» με την έννοια της αντιμετώπισης των λαϊκών αναγκών και «μεταβατικοί» με τη έννοια της ωρίμανσης των συνειδήσεων και «σοσιαλιστικοί» με την έννοια ότι φέρνουν ποιο κοντά την οριστική σύγκρουση. Με αυτό τον τρόπο απεγκλωβίζει τη μετωπική πολιτική από το βαθμό συγκέντρωσης του κεφαλαίου απελευθερώνοντας τόσο την κοινή δράση όσο και την πολιτική συμμαχία διαφορετικών πολιτικών δυνάμεων και συλλογικοτήτων. Περιέργως η ιδέα του «μεταβατικού προγράμματος» δεν έχει επηρεάσει τις πολιτικές προτεραιότητες των αντιπαρατιθέμενων τάσεων. Η υιοθέτηση ενός τέτοιου προγράμματος από το εργατικό κίνημα αλλά και από πολιτικές συλλογικές θα έπρεπε να είναι βασική επιδίωξη στην προσπάθεια ανατροπής των πολιτικών συσχετισμών.

Το μεταβατικό πρόγραμμα δεν αντιστρατεύεται το στόχο της συγκρότησης επαναστατικού κομμουνιστικού φορέα που ορθά και θεμιτά έθεσε το συνέδριο του NAP. Ο λόγος είναι ότι δεν κρύβει το σοσιαλιστικό του προσανατολισμό. Με άλλα λόγια, στο βαθμό που ένα τέτοιο πρόγραμμα αποκτήσει έρεισμα στην εργατική τάξη, θα αποτελέσει καταλύτη στη συγκρότηση του φορέα στη νέα εποχή. Κακά τα ψέματα σύντροφοι τα επαναστατικά υποκείμενα δεν αποφασίζονται σε συνέδρια και ανεξάρτητα από την κίνηση της τάξης.

Το συγκεκριμένο άρθρο είναι μια προσπάθεια πολιτικοποίησης και διεύρυνσης της συζήτησης και αντιπαραθέσης που διεξήχθη στο συνέδριο του NAP αλλά δεν περιορίζεται στο NAP. Θίγει ένα ζήτημα πολιτικής που κυριαρχεί στο σύνολο της κομμουνιστικής και

ριζοσπαστικής αριστεράς, αφού αντίστοιχες αντιπαραθέσεις υπήρξαν στο 19^ο και 20^ο συνέδριο του ΚΚΕ καθώς και ανάμεσα σε δυνάμεις της ΛΑΕ. Με αυτή την έννοια το παρόν είναι και μια έκκληση η συζήτηση να λάβει χώρα με ανοιχτούς και πολιτικούς όρους για να μην καταλήξει να δικαιολογεί προειλημμένες αποφάσεις όπως έχει συμβεί τόσες φορές στην ιστορία της κομμουνιστικής αριστεράς.